

STORTINGET

Innst. 224 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:65 S (2020–2021)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Emilie Enger Mehl, Liv Signe Navarsete, Ole André Myhrvold og Sigbjørn Gjelsvik om å kutte i Norges pengestøtte til EU

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i kommende forhandlinger med EU om EØS-midler etter 2021 legge til grunn et krav om at Norges pengestøtte til EU skal reduseres.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Christian Tybring-Gjedde og Morten Wold, fra Senterpartiet, Emilie Enger Mehl og Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, viser til representantfor-

slaget om at Stortinget skal be regjeringen i kommende forhandlinger med EU om EØS-midler etter 2021 legge til grunn et krav om at Norges bidrag skal reduseres. Forslagsstillerne viser til at det i statsbudsjettet for 2021 ble foreslått en bevilgning på nesten 6 mrd. kroner.

Komiteen viser til opplysningene i brev fra utenriksministeren av 21. desember 2020 om representantforslaget. Brevet er vedlagt innstillingen.

Komiteen konstaterer at Stortinget i statsbudsjettet for 2021, jf. Innst. 7 S (2020–2021), bevilget 5 714 mill. kroner. Bevilgningen var 275 mill. kroner lavere enn budsjettforslaget. Bevilgningen er ment å dekke anslåtte utbetalinger for 2021 som oppfølging av Norges forpliktelser gjennom EØS-avtalen om å bidra til sosial og økonomisk utjevning i Europa, regulert i avtaleverk for finansieringsperioden 2014–2021 undertegnet i Brussel i mai 2016.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, minner om at komiteen da enstemmig viste til

«at den foreslåtte bevilgningen (i Prop. 1 (2020–2021)) utgjør en kraftig økning på 2 692 mill. kroner sammenliknet med bevilgningen i saldert budsjett for 2020. Dette må ses i sammenheng med at mottakerlandene av EØS-midler er blant EUs mest sårbare økonomier og er hardt rammet av covid-19-pandemien»,

og likeledes enstemmig viste til

«at formålet med EØS-finansieringsordningene er todelt: å bidra til å redusere økonomiske og sosiale forskjeller i EØS-området og å styrke de bilaterale forholdene mellom giver- og mottakerland.»

Komiteen vil fremheve at det overordnede målet med EØS-midlene er å bidra til å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i EØS-området. I tillegg er det et overordnet mål å styrke de bilaterale relasjonene mellom aktører i Norge og mottakerlandene. Målet med midlene er også å bidra til å styrke de nyeste EU-medlemslandenes evne til fullt ut å delta i det indre marked. EØS-midlene skal være med på å understøtte positive utviklingstrekk i mottakerlandene og styrke kontakten med Norge.

Komiteen peker på at EØS-finansieringsordningene er delt i en norsk finansieringsordning og en EØS-finansieringsordning. I EØS-finansieringsordningen inngår givrelandene Island og Liechtenstein i tillegg til Norge. Myndighetene i mottakerlandene og samarbeidende sivilsamfunnsorganisasjoner er ansvarlig for at EØS-midlene når mottakere som hadde behov for støtte, og for at prosjektene blir gjennomført. Det er bevilget midler til prosjekter innenfor innsatsområdene miljøvern og bærekraftig utvikling, bevaring av europeisk kulturarv, helse, akademisk forskning og stipend, Schengen og justissamarbeid, regional utvikling og grensekryssende samarbeid og sivilt samfunn. Likeledes er det gitt støtte til klimatiltak og fornybar energi, helse, utsatte barn og unge, asyl og migrasjon, lokal og regional utvikling, likestilling, kulturarv, forskning og stipend, grønn næringsutvikling, fremme av anstendig arbeidsliv og trepartssamarbeid, grensekryssende samarbeid og justis- og innenrikssaker.

Komiteen er kjent med at det er etablert en programbasert forvaltningsmodell. Programoperatører i mottakerlandene har det faglige ansvaret for programmet, og for å velge ut prosjekter innenfor sitt område. Norske programpartnere skal samarbeide strategisk og faglig med programoperatørene. I tillegg til å samarbeide om programmene skal det etableres prosjektsamarbeid mellom aktører i Norge og i mottakerlandene.

Komiteen vil peke på Meld. St. 20 (2011–2012) EØS-midlene. Solidaritet og samarbeid i Europa, jf. Innst. 34 S (2012–2013) fra utenriks- og forsvarskomiteen, som et bredt beskrevet premissgrunnlag for sammenhengen mellom økonomisk utvikling i alle deler av EØS-området med medfølgende kjøpekraftsutvikling for å få fullgod nytte av norsk eksportindustri tilgang til EUs indre marked.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at Stortinget for inneværende finansieringsperiode for EØS-midlene, for årene 2014–2021, vedtok å øke det årlige beløpet med 11 pst. og å utvide avtaleperioden til syv år. Ved avslutningen av avtaleperioden 2014–2021 finner flertallet det vesentlig å fremheve at foruten å styrke vårt økonomiske samkvem med Europa, anvendes også midlene målrettet til felles løsning av grensekryssende problemer og styrking av et

felles europeisk verdigrunnlag. Gjennom samarbeid med norske aktører og samvirke med EUs eget utjevningfond har det vært ytet viktige bidrag til sosial inkludering, fattigdomsbekjempelse, motvirkning av ungdomsarbeidsledighet, miljø- og lavkarbonøkonomi.

Flertallet vil i denne sammenheng særlig fremheve tiltak felles med EU for styrkingen av det sivile samfunn, godt styresett og grunnleggende rettigheter, der respekt for rettsstatsprinsipper vil være forutsetningen for dimensjonering av fremtidige overføringer.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til utenriksministerens brev til komiteen av 21. desember 2020, der det understrekes at EØS-midlene ikke kan ses isolert fra Norges øvrige forhold til EU og unionens medlemsland. Den senere tids økonomiske og politiske utvikling i flere europeiske land viser at det fortsatt er behov for styrking av sivilsamfunn, rettsstat og sosial utjevning. Dette flertallet deler denne vurdering.

Dette flertallet konstaterer at Norges tidsbegrensede tollkvoter for fisk og sjømat til EU opphører samtidig med EØS-finansieringsordningene, hvilket betyr at det parallelt vil bli forhandlet om markedsadgang og andre forbedringer i handelsregimet for fisk og sjømat og for neste finansieringsperiode for EØS-midlene. Disse to forhandlingsløpene kan ikke ses adskilt, slik dette flertallet ser det. Det er avgjørende for Norges forhold til EU og for norsk eksportrettet næring at begge forhandlinger fører til gjensidig enighet mellom Norge og EU.

Medlemmene fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti finner representantforslaget uklart og i mindre grad relevant som rettesnor for senere budsjettarbeid vedrørende EØS-midlene, ikke minst med tanke på at Stortinget nettopp har fattet sitt budsjettvedtak for 2021. En omlegging av prinsippene for EØS-midlene, eller en substansiell reduksjon av samme, ville bryte avgjørende med den Europa- og EØS-politikk ulike regjeringer har ført, og i særlig grad med Meld. St. 20 (2011–2012), et brudd komiteen ikke finner at Norge samlet sett vil være tjent med.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at Senterpartiet skriver at ordningen med EØS-midler «har kommet ut av proporsjoner», mens partiet samtidig støtter at Norge skal gi minst én prosent av BNI i bistand hvert år. Disse medlemmer viser til at EØS-midlene utgjør en brøkdel av summen norske skattepengene som gis i bistand hvert år. Stortinget bevilget 5,714 mrd. kroner til EØS-midlene over statsbudsjettet for 2021, mens bistandsbevilgningen var på hele 38,1 mrd. kroner. Disse medlemmers inntrykk er videre at kontrollen med EØS-midlene er bedre enn kontrollen med skattepengene

som går til bistand, og merker seg at det er etablert et system for forebygging, avdekking og oppfølging av eventuelt misbruk av EØS-midlene ved Norges sekretariat i Brussel for arbeidet med EØS-midlene (Financial Mechanism Office, FMO), og i mottakerlandene. Dette viser etter disse medlemmers oppfatning at Senterpartiet ikke først og fremst er opptatt av fornuftig og kontrollerbar bruk av norske skattepenger, men motiveres av en ureflektert motstand mot EØS-avtalen.

Disse medlemmer merker seg nyhetsreportasjer fra Storbritannia, der både skotske fiskere og britiske småbedriftseiere som er avhengige av tilgang til EUs indre marked, støter på store problemer etter brexit. Disse medlemmer viser til at EØS-avtalen sikrer norsk tilgang til EUs indre marked, og er av vital betydning for norsk næringsliv. EØS-avtalen øker norske virksomheters hjemmemarked fra fem til 500 millioner innbyggere, i tillegg til at den sikrer at handelen foregår med et minimum av hindringer. Disse medlemmer mener imidlertid at det er handlingsrom i EØS-avtalen som ikke utnyttes godt nok når norske interesser skal ivaretas. Disse medlemmer viser også til at det er områder som dekkes av EØS-avtalen, som ikke fungerer – herunder eksport av og tilgang til norske velferdsytelser.

Disse medlemmer merker seg at utenriksministeren i brev til komiteen opplyser om at forhandlingene om EØS-midlene ses i sammenheng med forhandlinger om markedsadgang for fisk og sjømat. Disse medlemmer peker på at landbruk ikke er en del av EØS-avtalen, og mener at å åpne opp for økt handel med landbruksprodukter vil sette Norge i en bedre forhandlingsposisjon overfor EU. Disse medlemmer mener at bedre tilgang til det europeiske markedet vil være utviklende for norsk landbruk, fordi det gir norske bønder tilgang til et større marked. Disse medlemmer mener også at det vil gi norske forbrukere tilgang på et billigere og bredere utvalg av landbruksprodukter. Disse medlemmer mener derfor at regjeringen bør vurdere å åpne for forhandlinger om økt markedsadgang på landbruksområdet, og se dette i sammenheng med forhandlingene om EØS-midler. Disse medlemmer mener i tillegg at det vil være naturlig å se forhandlingene om EØS-midler i sammenheng med andre spørsmål som berører norske interesser, der det har vært vanskelig å komme til enighet med EU, slik som velferdsekspert.

Disse medlemmer mener at regjeringen gjennom forhandlinger med EU om EØS-midlene bør sikre at Norges bidrag bedre reflekterer hva vi får igjen. Disse medlemmer mener videre at finansiering av prosjekter der det er potensial og interesse for samarbeid med Norge, bør prioriteres når midlene skal fordeles.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med forhandlingene om EØS-midler vurdere mulighetene for å forhandle om markedstilgang for utvalgte landbruksprodukter, slik at norske forbrukere får tilgang til et billigere og bredere utvalg av mat, og slik at norske bønder får et friere matmarked og større muligheter for handel.»

«Stortinget ber regjeringen bruke forhandlingene om EØS-midlene til å forbedre områder som dekkes av EØS-avtalen som ikke fungerer, herunder begrensning av velferdsekspert.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet vil peke på at dersom alle prosjektene som er finansiert gjennom EØS-finansieringsordningene, skulle godkjennes enkeltvis i Stortinget, er det etter disse medlemmers syn høyst usannsynlig at alle prosjektene hadde blitt godkjent. Disse medlemmer mener at en debatt rundt hva EØS-midlene finansierer, er hensiktsmessig. En generell argumentasjon om at midlene bidrar til sosial og økonomisk utjevning i Europa, er ikke treffende for alle enkeltprosjekter.

Disse medlemmer viser til at restaurering av historisk herregård i Ungarn mottar € 722,387, tilsvarende om lag 7,5 mill. kroner i støtte fra norske EØS-midler. Disse medlemmer viser videre til at lysthuset på Eleja Herregård i Latvia mottar € 168,278, tilsvarende om lag 1,7 mill. kroner i støtte fra EØS-midler. Disse medlemmer stiller spørsmål ved om slike prosjekt bør finansieres av norske skattepenger. Etter disse medlemmers oppfatning har omfanget av EØS-midlene har blitt så stort at det ukritisk blir delt ut støtte til prosjekt som isolert sett er vanskelig å forsvare.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at inneværende periode for EØS-midler utløper i 2021. Disse medlemmer mener at regjeringen må gå inn i nye forhandlinger med EU med et klart krav om å kutte i pengestøtten til EU gjennom EØS-midlene. Trenden med at Norges bidrag har økt for hver ny fireårsperiode, kan ikke fortsette.

Disse medlemmer vil understreke at ettersom det parallelt vil bli forhandlet om markedsadgang og andre forbedringer i handelsregimet for fisk og sjømat og for neste finansieringsperiode for EØS-midlene, er det stor grunn for Norge til å revurdere størrelsen på EØS-midlene. Disse medlemmer viser til at etter brexit er EUs andel under 60 prosent av norsk eksport. Ettersom Storbritannia offisielt har forlatt EU og ikke lenger er del av det indre markedet, er størrelsen på markedet som Norge delvis betaler for gjennom EØS midlene, redusert. Norge betaler for markedsadgang til EU gjennom EØS, og når den minker, bør etter disse medlemmers syn også betalingen reduseres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er betenkt over den betydelige veksten i de norske EØS-midlene. Selv om det er bred politisk enighet om midlenes overordnede formål, å bidra til sosial og økonomisk utvikling i EØS, tilsier den store økningen at det er behov for en kritisk gjennomgang av bevilgningenes effekt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti noterer seg at regjeringen i budsjettet for 2021, i et år hvor det ble foreslått et kutt i milliardklassen i bistandsmidlene, la opp til en massiv økning i norske overføringer til EU-land.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti noterer seg videre at regjeringen, i budsjettavtalen med Fremskrittspartiet, valgte å redusere bevilgningene med 275 mill. kroner. Dette understreker et viktig, men underkommunisert poeng i debatten om EØS-midlene, nemlig at norske myndigheter besitter en betydelig fleksibilitet i både størrelsen og innretningen på bevilgningene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti minner om at det i senere år har vært stilt spørsmål ved EØS-finansieringsordningenes egnethet og innretning. I senere år har Polen vært den viktigste mottakeren av EØS-midler, hvor store deler av støtten kanaliseres gjennom polske myndigheter. Disse medlemmer vil påpeke at Polen i inneværende periode har blitt stadig mer autoritært, og at Polen i dag er det EU-landet, sammen med Ungarn, hvor demokratiske spilleregler, viktige rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter er tydeligst under press. Utviklingen har også skapt betydelige utfordringer for finansieringsordningene Norge er suverent største bidragsyter til. Disse medlemmer minner om at norske myndigheter senest i fjor så seg tvunget til å suspendere et prosjekt hvis formål var å styrke den polske rettsstaten, nettopp fordi det skulle utføres i samarbeid med de myndigheter som nå undergraver rettsstatsprinsippene i Polen. Dette er kun ett av mange eksempler på hvorfor det er et tydelig behov for nytenkning i hvordan Norge arbeider for å løfte økonomisk rettferdighet, demokrati og menneskerettigheter i Europa.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer derfor følgende forslag:

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 10. februar 2021

Anniken Huitfeldt

leder

Michael Tetzschner

ordfører

«Stortinget ber regjeringen i kommende forhandlinger med EU om EØS-midler etter 2021 legge til grunn et krav om at Norges pengestøtte til EU skal reduseres.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ber videre regjeringen kontinuerlig vurdere om utbetaling av EØS-midler til EU-land som utvikler seg i autoritær retning, er forsvarlig. En avgjørende del av denne vurderingen må være om Norge kan spille en positiv rolle for å opprettholde et uavhengig sivilsamfunn.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i kommende forhandlinger med EU om EØS-midler etter 2021 legge til grunn et krav om at Norges pengestøtte til EU skal reduseres.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med forhandlingene om EØS-midler vurdere mulighetene for å forhandle om markedstilgang for utvalgte landbruksprodukter, slik at norske forbrukere får tilgang til et billigere og bredere utvalg av mat, og slik at norske bønder får et friere matmarked og større muligheter for handel.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen bruke forhandlingene om EØS-midlene til å forbedre områder som dekkes av EØS-avtalen som ikke fungerer, herunder begrensning av velferdsekspert.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:65 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Emilie Enger Mehl, Liv Signe Navarsete, Ole André Myhrvold og Sigbjørn Gjelsvik om å kutte i Norges pengestøtte til EU – vedtas ikke.

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Stortinget
Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Anniken Huitfeldt
0026 Oslo

Oslo, 21 desember 2020

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:65 S (2020-2021) – representantforslag fra representanten Emilie Enger Mehl med flere.

Jeg viser til Dokument 8:65 S (2020-2021), hvor det foreslås at regjeringen i forhandlinger med EU om EØS-midler etter 2021 skal legge til grunn et krav om at Norges pengestøtte til EU skal reduseres.

Stortinget vedtok for finansieringsperioden 2014-2021 å øke det årlige beløpet med 11 prosent samtidig som finansieringsperioden ble utvidet fra fem til syv år. Økningen tilsvarte om lag inflasjonen i EU i perioden, og innebar at EØS-midlene ble videreført på samme nivå reelt sett.

EØS-midlene er giverlandenes bidrag til økonomisk og sosial utjevning i Europa. Det totale omfanget på EØS-midler i en finansieringsperiode forhandles først med EU. I disse forhandlingene legges det vekt på at våre bidrag må stå i et rimelig forhold til EUs egen innsats i mottakerlandene. Deretter forhandles det rammeavtaler med hvert enkelt mottakerland. Mottakerlandene er de landene i Europa hvor behovene er størst. Når det gjelder valg av sektorer og innsatsområder, har det vært lagt vekt på felles europeiske mål og mottakerlandenes nasjonale målsettinger, samt løsninger som sikrer ivaretagelse av bilaterale norske interesser. EØS-midlene går derfor til programmer som det er enighet mellom giverlandene og mottakerlandene om at skal prioriteres. For å sikre god anvendelse av midlene blir de fleste av prosjektene valgt ut på bakgrunn av åpne utlysninger. Dette er et godt og velfungerende system, og ikke «ukritisk pengestøtte til EU» slik forslagsstillerne hevder.

EØS-midlene er en sentral del av norsk europapolitikk og kan isolert sett ikke vurderes kun ut fra størrelsen. I tillegg til å bidra til å utjevne økonomiske og sosiale forskjeller i EØS, skal EØS-midlene også bidra til å styrke bilaterale forbindelser mellom Norge og mottakerlandene av EØS-midler. Rammeavtalene og programavtalene vi inngår med

mottakerlandene av EØS-midler legger til rette for at bl. a. norske bedrifter, forskere, universiteter, kommuner, arbeidslivets parter, frivillige organisasjoner med flere kan samarbeide og tilegne seg verdifull kompetanse gjennom å delta i programmer og mange tusen enkeltprosjekter. En gjennomgang av resultatene fra forrige finansieringsperiode (2009-2014) viser at om lag 30 prosent av alle prosjektene har bilateral partner fra Norge.

Dagens EØS-finansieringsordninger utløper 30. april 2021. Norge er ikke rettslig forpliktet til å etablere nye ordninger, men det er fastsatt i EØS-avtalen at man ved ordningenes utløp skal vurdere behovet for fortsatt sosial og økonomisk utjevning i EØS. Den senere tids økonomiske utvikling, og utfordringer for demokrati- og rettsstatsprinsipper i Europa, viser at det fortsatt er behov for slike ordninger. Det er derfor i Norges interesse å fortsette å bidra til å utjevne sosiale og økonomiske forskjeller innenfor EØS. Dette bidrar til økt velstand og trygghet. Det gjør også Norges viktigste eksportmarked mer robust, forutsigbart og konkurransedyktig.

EU har nå startet arbeidet med et forhandlingsmandat, og jeg forventer at EU i nær fremtid vil fremlegge dokumentasjon på at det fortsatt er behov for å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i EØS. EFTA-siden vil også legge frem egne vurderinger. Det betyr at vi kan se for oss forhandlingsoppstart i begynnelsen av neste år.

Norges tidsbegrensede tollkvoter for fisk og sjømat til EU opphører samtidig med EØS-finansieringsordningene. Fra norsk side forutsettes derfor at det parallelt skal forhandles om markedsadgang og andre forbedringer i handelsregimet for fisk og sjømat. Disse to forhandlingsprosessene må ses i sammenheng, og en avtale med EU om en ny periode med EØS-midler vil være avhengig av et tilfredsstillende resultat i forhandlingene om markedsadgang for fisk og sjømat. Også Island vil forhandle parallelt med EU om markedsadgang for fisk og sjømat.

Regjeringen ønsker en avtale som er så gunstig som mulig for Norge, men som også tar inn at behovet for sosial og økonomisk utjevning fortsatt er til stede i Europa, ikke minst i en situasjon hvor økonomiene vil være preget av konsekvensene av Covid-19 pandemien i lang tid fremover.

Stortinget vil på vanlig måte bli holdt orientert om forberedelser til og gjennomføring av forhandlingene.

Med vennlig hilsen

Ine Eriksen Søreide

